

Translation

Dobar savjet zlata vrijedi

Rushdie, S. (1994). *Good Advice is Rarer than Rubies*. In *East, West*. London: Random House

Translated into Montenegrin by Petar Božović

Posljednjeg utorka u mjesecu, gospođica Rehana stiže pred kapiju konzulata Velike Britanije prvim jutarnjim autobusom čiji farovi još uvijek bjehu upaljeni. Kada je zakočio, podiže oblak prašine kojim sakri njenu ljepotu od nepoznatih pogleda. Autobus bješe jarke boje s šarenim ukrasima, a na prednjem dijelu stajaše natpis „POMJERI SE DRAGA“ ispisan zelenim i zlatnim slovima, dok na zadnjem stajaše „PA – PA“¹ i „OK. SREĆNO“. Vozaču reče da je autobus prelijep, a on odmah poskoči da joj pridrži vrata uz teatralan naklon.

Imala je krupne, crne oči, dovoljno svjetlucave da joj ni sjenka ne bješe potrebna, a kada ih stručnjak za davanje savjeta, Muhamed Ali, ugleda, osjeti se ponovo mladim. Posmatrao ju je kako se približava kapiji konzulata dok se razdanjivalo i kako prilazi bradatom stražaru u smeđožutoj uniformi s zlatnim dugmadima i ukrašenim turbanom da ga pita kada se otvara. Stažar, koji je obično bio vrlo drzak prema ženama koje su utorkom dolazile u konzulat, njoj odgovori prilično učtivo.

„Za po' ure“, reče mrzovoljno. „A moguće i za dva sata. Ko će ga znat'. Gospoda doručkuju.“

Prašnjav prilaz kapiji bješe pun žena koje dolaze utorkom. Neke bjehu pokrivena velom, druge, poput gospođice Rehane, ne. Sve djelovahu uplašeno, i čvrsto držaše za ruku ujake i braću koji su se trudili da izgledaju samouvjereno. Ali, gospođica Rehana je došla sama, i uopšte ne djelovaše uznemireno.

Dobar savjet zlata vrijedi

Muhamed Ali, ekspert za davanje savjeta ovim ubogim ženama koje su dolazile svake sedmice, uputi se ka ovoj neobičnoj, samostalnoj curi krupnih očiju.

„Gospođice“, obrati joj se, „pretpostavljam da ste došli da tražite dozvolu za putovanje u London?“

Stajaše do tezge s toplim obrocima u malom divljem naselju na samom rubu kompleksa i zadovoljno grickaše ljute pakore². Okrenu se, pogleda ga, a njemu zastade dah.

„Da, jesam.“

„Onda mi, molim Vas, dozvolite da Vam pružim jedan savjet. Neću ga skupo naplatiti.“

Gospođica Rehana se osmijehnu. „Dobar savjet zlata vrijedi“, reče. „Ali, nažalost, ne mogu da ga priuštim. Siroče sam, a ne jedna od ovih Vaših bogatašica.“

„Imajte povjerenja u moju sijedu kosu“, Muhamed Ali je ubjeđivaše. „Moj savjet je dobro okaljen iskustvom. Sigurno će Vam biti od koristi.“

Ona odmahnu glavom. „Ali ja stvarno nemam ni kinte. Vidite i sami da ovdje ima žena u pratnji muškaraca koji dobro zarađuju. Pridite njima. Dobar savjet treba da se dobro i naplati.“

Mora da sam potpuno poludio, pomisli Muhamed Ali jer uhvati sebe kako govori: „Gospođice Rehana, sudbina nas je spojila. Šta mogu. Tako je zapisano. I ja sam siromašan čovjek, ali za Vas će savjet biti besplatan“.

Rehana se opet nasmiješi. „Onda ga moram saslušati. Kada sudbina pošalje dar, to donosi sreću.“

Odvede je do niskog drvenog stola u njegov kutak divljeg naselja. Ona ga slijedaše jedući pakore iz kutijice od novina. Ne posluži ga ni jednom.

Muhamed Ali stavi jastuče na prašnjavo tlo. „Sjedite, molim Vas.“ Učinila je tako. Sjede i prekrsti noge za stolom naspram nje svjestan da mnoštvo zavidnih muških pogleda zuri u njega, i da svi muškarci iz tog divljeg naselja kibicuju na ovu mladu ljepoticu koju je šarmirao ovaj matori prevarant. Udahnu duboko da bi došao k sebi.

„Kako se zovete?“

„Gospođica Rehana“, odgovori. „Vjerena sam za Mustafu Dara iz Bredforda u Londonu.“

„Mislite, iz Bredforda u Engleskoj“, ljubazno je ispravi. „London je samo grad poput Multana ili Bahavalpura³. Engleska je velika zemlja, puna hladnokrvnih ljudi.“

„Shvatam. Hvala Vam“, odgovori s takvom ozbiljnošću da mu ne bješe jasno da li se šali.

„Da li ste popunili prijavu? Dajte da je pogledam.“

Uruči mu dokument koji bješe uredno presavijen u žutoj koverti.

„Je li sve u redu?“ Po prvi put osjeti zabrinutost u njenom glasu.

Tapkaše rukom o sto blizu njene ruke. „Sigurno jeste“, reče. „Pričekajte malo da provjerim.“

Rehana dovrši svoje pakore dok on pregledaše dokumenta.

„Tip-top“, reče s posebnim naglašavanjem. „Sve je u redu.“

„Hvala Vam za savjet“, reče i krenu da ustaje. „Oдох da čekam kod kapije.“

„Šta Vam pada na pamet?“, poviknu i udari rukom o čelo. „Mislite da to ide tako lako? Samo date obrazac i, paf, s osmjehom Vam daju dozvolu? Gospođice Rehana, vjerujte mi da ulazite u jazbinu koja je gora od bilo koje policijske stanice.“

„Stvarno?“ Njegov govor je upalio. Budno ga je slušala, te je mogao još malo da je posmatra.

Ponovo udahnu duboko da bi došao k sebi i otpoče s dobro uvježbanom pričom. Reče joj da su gospoda uvjerenja da su sve žene koje dolaze utorkom, a tvrde da su vjerenice tamo nekih vozača autobusa iz Lutona ili računovođa iz Mančestera, obični prevaranti, lažovi i varalice.

Ona odmah odreagova: „Onda ću im lijepo objasniti da ja nisam takva!“

Obuze ga jeza zbog njenog neiskustva i strah šta bi joj se moglo desiti. Reče joj da je ona je poput vrapca, a ti prepredeni muškarci su prave grabljivice.

Muhamed Ali namjerno bješe bez dlake na jeziku kako bi je pripremio ako do toga, ili nečeg sličnog, dođe. Gledala je u jednu tačku, a ruke na ivici stola počеше da joj tresu.

Nastavio je:

„Pitaće Vas koliko soba imate u porodičnoj kući, koje su boje zidovi, kojim danima bacate smeće. Pitaće Vas za srednje ime pastorke tetke trećeg rođaka Vaše svekrve. A sve su to već pitali i Vašeg Mustafu Dara u Bredfordu. Ako i makar jednom pogriješite, gotovi ste.“

„Da”, kako ovo izgovori, Muhamed osjeti da se Rehana trudi da ostane smirena. „I šta me savjetujete, starče?”

Obično bi u ovom trenutku Muhamed Ali počeo da ubrzanim tonom šapuće kako poznaje jednog čovjeka, mnogo dobrog čovjeka, koji radi u konzulatu i da, za razumnu sumu, preko njega može da nabavi potrebna dokumenta sa svim neophodnim ovjerama. Ovaj posao je bio unosan jer bi mu žene obično platile petsto rupija ili bi mu davale zlatne narukvice za uslugu i otišle zadovoljne.

Muhamed Ali bi, prije nego što bi ih nasamario, prvo provjerio da li su doputovale izdaleka, tako da čak i kada bi saznale da su prevarene ne bi se vraćale. Vratile bi se u Sargodu ili Laluket⁴ i počele da se pakuju i ko zna u koje doba bi saznale da su prevarene. Tada bi, svakako, bilo prekasno za bilo kakvu reakciju.

Život je težak, a starac poput njega mora nekako da se snalazi. Ne treba da žali ove žene koje su utorkom dolazile.

Ali, glas ga je opet izdao, i umjesto uobičajenog govora, počeo da joj otkriva najveću tajnu.

„Gospođice Rehana,” ote mu se rečenica, „rijetke su osobe poput Vas; Vi ste poput dragulja, i uradio bih za Vas ono što možda ne bih ni za rođenu ćerku. Došao sam do dokumenta koji bez po' muke može da riješi sve Vaše brige.“

„A o kakvom se to čarobnom dokumentu radi“, upita s osmjehom.

A onda počeo da joj šapuće.

„Gospođice Rehana, riječ je o britanskom pasošu. Pravi pravciijati pasoš. Imam dobrog prijatelja koji će unijeti Vaše ime i zalijepiti Vašu fotografiju, a onda Vas eto u Engleskoj za tili čas!“

Dobar savjet zlata vrijedi

Eto. Rekao joj je.

Ovog ludog dana je sve moguće. Vjerovatno bi joj ga dao besplatno, a onda bi se kasnije živ pojeo zbog toga.

Stara budalo, prebacivao je sebi. Matorcima mlađe curice pamet popiju.

„Nisam razumjela“, reče. „Sugerišete mi da počinim krivično djelo?“

„Ne krivično djelo“, uskoči. „Nego da ubrzate proceduru.“

„...i pođem u Bredford u Londonu ilegalno, i da im dam povod za ionako loše mišljenje koje gospoda iz konzulata imaju o svima nama. Gospodine, to i nije baš dobar savjet.“

„Bredford u *Engleskoj*“, ispravi je tužnim glasom. „Ne bi trebalo da na takav način gledate na moj dar.“

„Nego kako?“

„Gospođice, ja sam siromašan čovjek, a ovu uslugu sam Vam ponudio zbog Vaše ljepote. Pokažite malo cijenjenja za moju velikodušnost. Uzmite ga. Ili nemojte, vratite se kući, zaboravite na Englesku, samo nemojte ulaziti u tu zgradu i pogaziti svoje dostojanstvo.“

Ona već bježe na nogama i udaljavala se od njega. Išla je ka kapiji gdje počеше da se okupljaju žene kojima je stražar prijetio da budu strpljive ili im neće dozvoliti prijem.

„Dobro, radi kako hoćeš“, povika Muhamed Ali za njom. „Meni ni u džep, ni iz džepa.“

Nije se okretala.

„Mi smo proklet narod“, povika. „Siromašni smo, neuki, i nećemo da učimo.“

„Alo, Muhamede“, pozva ga žena za tezgom s betelovim orasima. „Šteta što voli mlade.“

Muhamed Ali cijelog dana samo čučaše u blizini kapije konzulata. Često bi sebe grdio *Ma, idi odavde matora budalo, dama više neće željeti s tobom ni riječ da progovori*. Ali, kada je izašla, zateče ga kako je i dalje čeka.

„Selam, dobri savjetniče“, pozdravi ga.

Djelovaše smireno, i da više nije ljuta na njega te pomisli, *Dragi Bože, uspjela je. Njene lijepe oči su opčinile i Britance; dobila je dozvolu za put*.

Osmjehnu joj se, a ona mu odmah uzvratila.

„Gospođice Rehana Begum“, reče, „sve čestitke, kćeri, za tvoj uspjeh“.

Istog trena ga uze pod ruku.

„Hajde“, reče. „Da Vas častim pakorama i da Vam se zahvalim za Vaš savjet, a i iskupim za to što sam bila gruba.“

Stajahu u prašini u blizini autobusa koji se spremaše za polazak. Nosači su vezivali vreće za spavanje za krov. Ulični prodavci su dozivali prolaznike pokušavajući da prodaju ljubavne priče i prirodne lijekove. I jedno i drugo je liječilo tugu. Gospođica Rehana i zadovoljni Muhamed Ali su jeli svoje pakore naslonjeni na prednji

branik autobusa. Stari savjetodavac počeo tiho da pjevuši melodiju iz nekog filma. Dnevna žega je bila na izmaku.

„Bila je to ugovorena vjeridba“, gospođica Rehana odjednom prokomentarisala. „Imala sam devet godina kada su moji roditelji sve sredili. Mustafa Dar je tada već imao trideset godina, ali otac je želio nekoga ko bi se mogao brinuti o meni kao što je to on činio, a Mustafa je kod tate imao reputaciju dobrog i pouzdanog čovjeka. Onda su roditelji umrli i Mustafa Dar je otputovao u Englesku i rekao da će poslati nekoga po mene. Davno je to bilo. Imam njegovu fotografiju, ali za mene je potpuni stranac. Čak mu ni glas ne prepoznajem preko telefona.“

Ova ispovijest iznenadi Muhamed Alija ali ipak klimnu glavom s nadom da će izgledati mudro.

„Ali, ipak“, reče, „roditelji nam žele samo najbolje. Pronašli su ti dobrog i poštenog čovjeka koji je održao riječ i poslao ti poziv. A sada je cijeli život pred tobom da ga upoznaš i zavoliš.“

Zbuni ga njen kisjeli osmjeh.

„Ali, starče“, upita ga, „zašto si me već spakovao i poslao u Englesku?“

Ustade šokiran.

„Djeluješ srećno, pa sam pomislio ... oprosti, ali jesu li te odbili?“

„Nisam tačno odgovorila ni na jedno pitanje“, odgovori. „Ukrasni biljeg sam stavila na pogrešan obraz, potpuno sam na svoj način preuredila kupatilo i to sve naopako, shvatate?“

„Pa, šta ćeš sada? Kako ćeš otići?“

„Sada ću da se vratim u Lahor svom poslu. Radim u jednoj velikoj kući kao dadilja. Čuvam tri dobra dječaka. Bili bi tužni da sam otputovala.“

„Ali, ovo je užasno!“, požali se Muhamed Ali. „Žali Bože što ne prihvati moju ponudu! Žao mi je što ti ovo moram reći, ali sad je kasno. Imaju tvoj obrazac dokumentovan i mogu te provjeriti kad god požele tako da ni pasoš više ne pomaže.“

„Sve je propalo, sve, ali moglo je biti tako lako samo da si me na vrijeme poslušala.“

„Mislim da zaista nema razloga da Vam bude žao“, reče.

U svom dugom, samotnom i teškom životu po ovoj vrelini, nije vidio radosnijeg osmjeha od onog koji mu je uputila posljednji put prije nego što je prašina od autobusa potpuno zakloni.

References:

1. Izvorno: TATA-BATA (Prim. prev.).
2. Vrsta indijskih prženica (Prim. prev.).
3. Gradovi u Pakistanu (Prim. prev.).
4. Gradovi u Pakistanu (Prim. prev.).